

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Psykologiliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto käsillä olevaan lakiesitykseen.

Psykologiliitto pitää kannatettavana esityksen tavoitetta työnhakijan palveluprosessin muuttamisesta asiakaslähtoisemmäksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi niin asiakkaan kuin työllisyyspalveluiden työntekijöiden näkökulmasta. Lisäksi liitto pitää kannatettavana esityksellä tavoiteltuja panostuksia asiakkaiden yksilölliseen työllistämisen edistämiseen, alkukartoitukseen ja asiakkaiden henkilökohtaiseen kohtaamiseen. Erytisen kannatettavaa on, että palvelu perustuisi jatkossa enemmän asiakkaan henkilökohtaiseen palvelutarpeeseen.

Psykologiliitto haluaa muistuttaa, että nykyisessä vaikeasti ennakoitavassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa kokonaisvaltainen työllisyydenhoito ja työllisyystavoitteiden saavuttaminen vaatii myös sitä, että työvoimaviranomaisen järjestämiä lakisääteisiä ammatinvalinnan- ja uraohjauspalveluja hyödynnetään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti osana asiakkaiden palveluprosesseja. Lähes kaikilla työllisyysalueilla työskentelee ammatinvalintaan ja uraohjaukseen erikoistuneita psykologeja, joilla on erikoisosaamista asiakkaiden työllistymiseen vaikuttavista tekijöistä ja niiden huomioimisessa osana realististen, soveltuvien ja kestävien urapolkujen löytämistä ja ylläpitämistä. Erytisesti psykologeilla on osaamista sellaisista teemoista, jotka ovat keskeisiä työurien kestävyden ja niiden katkeamisen ehkäisemisen kannalta (mm. mielenterveys, työkyky, oppimisvalmiudet- ja vaikeudet, soveltuvuus). Psykologien työllisyyspalveluissa tekemä ohjaustyö edistääkin työllisyyttä erityisesti haastavassa työmarkkina-asemassa sekä työllisyyden nivelvaiheissa olevien työnhakijoiden kohdalla.

Kansainvälisten tutkimusten mukaan ohjauspalveluihin tehdyt investoinnit maksavat itsensä takaisin 2-3 kertaisesti (Hooley ym., 2023). Näin ollen Psykologiliitto toivoo, että psykologien työllisyyspalveluihin tuoma laaja osaaminen osataan hyödyntää tarkoituksenmukaisesti ja täysimääräisesti osana työllisyydenhoidon kokonaisuutta.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Palvelutarpeen arvio ja arvioidun palvelutarpeen mukaisen palvelun toteuttaminen on tehokas keino työnhakijan työllistymisen edistämässä. Tehokkaiden työllisyyspalveluiden toteuttamisen lähtökohdana on oltava palveluiden toteuttaminen mahdollisimman asiakaslähtöisesti pohjautuen asiakkaan aitoon palvelutarpeeseen. Tähän peilaten Psykologiliitto pitää kannatettavana joustavuuden lisäämistä palveluprosessin toteuttamisessa sekä harkintavallan lisäämistä täydentävien työnhakukeskustelujen osalta.

Asiakkaan palvelutarpeen laadukkaaseen kartoittamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Psykologiliitto kannattaa tasaisin väliajoin työnhakukeskusteluissa tapahtuvaa palvelutarpeen ajantasaisuuden tarkistamista ja oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaista palveluihin ohjaamista (ml. työllisyyspalveluiden psykologien ohjauspalvelu).

Työllisyyspalveluiden ammatinvalinnan- ja uraohjauksen psykologit ovat keskeisessä roolissa palvelutarpeen mukaisen palvelun toteuttamisessa ja kestävien työllistymispolkujen edistämässä ja ylläpitämisessä.

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Psykologiliitto pitää alkuhaastattelujen määräajan pidentämistä kannatettavana, jotta asiakkaan henkilökohtaisen tapaamisen järjestämiseen saadaan tarkoituksenmukaista joustavuutta. Henkilökohtaisen alkuhaastattelun järjestäminen sekä asiakkaalle että työllisyyspalveluiden työntekijällä hyvin sopivana ajankohtana voidaan olettaa parantavan alkuhaastattelun laatua, mikä on tärkeää haastattelun toimiessa pohjana asiakkaan palveluprosessille. Psykologiliitto pitää myös tärkeänä, että henkilökohtainen tapaaminen voidaan järjestää painavasta syystä muulla tavoin (esim. etätapaamisena).

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Näkemyksemme mukaan täydentävien työnhakukeskustelujen tulisi aina perustua asiakkaan palvelutarpeeseen, niin kuin muidenkin työllistymistä edistävien toimenpiteiden toteuttaminen asiakkaan palvelupolulla.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättymisen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Psykologiliitto ei pidä muistutuskäytännöstä luopumista ja työnhaun voimassaolon päättymistä ensimmäisestä laiminlyönnistä kannatettavana, jos se toteutetaan ilman muita toimenpiteitä, joilla pyritään laiminlyöntien ennaltaehkäisyyn. Unohtelusta johtuvia laiminlyöntejä (esim. työpaikkojen merkitseminen haetuksi Työmarkkinatorilla) tapahtuu paljon haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden osalta, vaikka itse tehtävät olisikin tehty. Ennaltaehkäisy vähentäisi myös "turhien" selvityspyyntöjen lähettämiseen ja niiden vastausten käsittelyyn käytettyä viranomaisresurssia, joka olisi esityksen tavoitteiden mukaisesti tärkeämpää kohdistaa työllistymisen edistämiseen.

Pidämme esityksessä mainittua ennakollista muistutusjärjestelmää hyvänä ehdotuksena tällaiseksi toimenpiteeksi, sillä automaattiset tapaamismuistutukset tekstiviestillä tai sähköpostilla vähentävät tutkimuksen perusteella käyntiaikojen unohtamista/käyttämättä jättämistä mm. psykiatrian poliklinikoilla (Kunigiri ym., 2014).

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Psykologiliitto pitää määriteltyjä sisältöjä sinänsä riittävinä, mutta pitää tärkeänä, että asiakkaan tarve ammatinvalinnan- ja uraohjauksen psykologipalveluille pyritään aktiivisesti tunnistamaan, jotta asiakkaat ohjautuvat tarpeidensa mukaisiin palveluihin.

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Kuten yllä, pidämme tärkeänä, että asiakastapaamisissa tapahtuvassa palvelutarpeen päivittämisessä muistetaan arvioida myös asiakkaan mahdollinen tarve ammatinvalinnan- ja uraohjauksen psykologipalveluille.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

-

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

Psykologiliitto pitää tärkeänä, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös työllisyyspalvelun psykologin ohjausprosessissa esille tulleet asiakkaan työ- ja toimintakykyyn liittyvät tekijät (esim. psykologin tutkimukseen tai arvioon perustuen) sen sijaan, että arviointi nojaisi työkyvyn osalta ainoastaan lääkärinlausuntoon.

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

-

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

-

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

-

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualueella?

Psykologiliitto pitää hyvänä, että esityksessä huomioidaan myös se, ettei kaikilla työllisyyspalveluiden asiakkailla ole edellytyksiä työnhakuprofiilin luomiseksi ja hyödyntämiseksi ja että velvoite voidaan tällöin poistaa.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Psykologiliitto pitää kannatettavana muutosta, jonka mukaan nuori voisi täyttää koulutukseen hakeutumisvelvollisuuden hakemalla työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan (TELMA) tai muuhun sopivaan, yhdessä työllisyyspalveluiden kanssa sovittuun koulutukseen. Pidämme kannatettavana myös sitä, että työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa olisi nykyistä laajemmin mahdollista sopia muuhun kuin tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakemisesta sekä pääsäännöstä poikkeavasta opiskelupaikkojen hakemisen tarkasteluajankohdasta.

Nuorten koulutushakuelvoitteen muutoksiin liittyen ammatinvalinnan- ja uraohjauksen psykologit ovat hyvin keskeisenä tukena nuorten kestävien ja oikea-aikaisten koulutusvalintojen tekemisessä. Nuorten hakuelvoitteen muutosten osana on tärkeää varmistaa työllisyysalueiden psykologien riittävät resurssit ja työnteon edellytykset, jotta erityisesti nuoret voidaan ohjata ammattitaitoisesti kohti juuri heille soveltuvia opintoja.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

Psykologiliitto pitää tärkeänä pyrkimystä ennaltaehkäistä laiminlyöntejä ja esityksessä mainittua ennakkollista muistutusjärjestelmää hyvänä ehdotuksena tätä edistäväksi toimenpiteeksi, sillä automaattiset tapaamismuistutukset tekstiviestillä tai sähköpostilla vähentävät tutkimuksen perusteella käyntiaikojen unohtamista/käyttämättä jättämistä mm. psykiatrian poliklinikoilla.

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

-

Muuta lausuttavaa?

Psykologiliiton lausunnon lähdeviitteet:

Hooley, T., Percy, C., & Neary, S. 2023. Investing in careers: What is career guidance worth? Derby iCeGS, University of Derby. <https://doi.org/10.48773/9zx1v>

Kunigiri, G., Gajebasia, N., & Sallah, D. (2014). Improving attendance in psychiatric outpatient clinics by using reminders. *Journal of telemedicine and telecare*, 20(8), 464–467. <https://doi.org/10.1177/1357633X14555642>

Gergov Vera
Suomen Psykologiliitto